

Atodiad 2 - Sylwadau gan y Swyddog Monitro

Rwyf wedi cloriannau casgliadau'r adroddiad yn erbyn swyddogaethau statudol y pwyllgor mewn perthynas â chynghorau cymuned o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000 sef:

Swyddogaethau cyffredinol

(a) hybu a chynnal safonau ymddygiad uchel gan aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod, a

(b) cynorthwyo aelodau ac aelodau cyfetholedig yr awdurdod i gadw at god ymddygiad yr awdurdod.

Swyddogaethau penodol

(a) cynghori'r awdurdod ar fabwysiadu neu adolygu cod ymddygiad,

(b) monitro gweithrediad cod ymddygiad yr awdurdod, a

(c) cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi aelodau ac aelodau cyfetholedig o'r awdurdod ar faterion sy'n ymwneud â chod ymddygiad yr awdurdod

Pwysigrwydd Rôl y Clerc a'r Cadeirydd

(Argymhellion 1,2,3 & 7)

Y Clerc gan amlaf yw'r unig swyddog cyflogedig ac mae ei swyddogaethau'n ymestyn ar draws holl weithgareddau'r cyngor. Mae clerc effeithiol ynghyd â Chadeirydd all gynnig cefnogaeth yn ganolog i sicrhau llywodraethu cadarn. Ni ellir anwybyddu'r cyd-destun ehangach wrth edrych ar ymddygiad aelodau, a gall nifer o ffactorau gyfuno ac arwain at ddrwg deimlad o fewn y cyngor sydd yn ei dro yn arwain at gyhuddiadau o dorri'r cod ymddygiad. Yn ein profiad ni mai gwendidau llywodraethiant yn aml yn elfen sydd, hyd yn oed os nad yw'n creu'r sefyllfa, yna'n medru ei gwneud yn fwy dyrys ac anodd ei datrys.

Fel canlyniad, roeddem wedi cynnwys elfennau sydd yn ymwneud a llywodraethu yn y sesiynau hyfforddi diwethaf a gynhaliwyd gyda chynghorau cymuned. Roedd hyn hefyd yn un o'r rhesymau pam y gwahoddwyd clercod a chadeiryddion ac is-gadeiryddion yn benodol.

Nodir yr anhawster y caiff clercod i gael rhai aelodau i ddeall perthnasedd a goblygiadau darpariaethau'r Cod ar fuddiannau personol ac mae hwn felly n un o'r materion penodol y gellid ei gyfarch wrth gyflwyno'r hyfforddiant.

Y cod serch hynny yw'r canolbwynt ,a byddai hyfforddiant ar gyfrifoldebau y tu hwnt i gylch gwaith y Pwyllgor yn fwy priodol i gyrff eraill megis Un Llais Cymru, Llywodraeth Cymru a'r WLGA .

Mae'n bleser nodi serch hynny mai prin yw achosion o gamymddwyn yn ôl y clercod, a bod y rhan fwyaf yn adrodd fod y berthynas rhwng aelodau yn un cytûn. Mae'n hawdd cael camagraff o natur a maint y broblem gan fod achosion unigol yn aml yn gofyn am amser ag

adnoddau sylweddol i'w datrys, a'n bod yn dueddol o ddod i gyswllt gyda sefyllfaoedd eithriadol lle mae problemau'n bodoli.

Datrys Lleol Cynnar

(4&8)

Nid oes amheuaeth y byddai trefn i geisio datrys problemau cyn iddynt droi'n ddifrifol a gwneud hynny yn gyflym ac yn lleol yn fuddiol iawn. Mae hyn wrth gwrs yn un o'r argymhellion sydd yn Adroddiad Penn. Fodd bynnag, mae'n amlwg nad oes gan Swyddogion Monitro ar draws Cymru, y staff na'r adnoddau i ddarparu'r math yma o gefnogaeth. Mae'r neges yma wedi ei gyfleu yn glir i Swyddogion Llywodraeth Cymru ac wedi ei adlewyrchu yn sylwadau'r Pwyllgor Safonau ar adroddiad Penn.

Nid yw'n glir beth a olygir drwy ddweud bod *"canfyddiad mae llipa oedd yr help oedd ar gael"* yn argymhelliad 4. Ai cyfeiriad sydd yma at y ffaith nad oes dulliau o ymdrin â chwynion heblaw am eu cyflwyno yn ffurfiol i'r Ombwdsmon neu ansawdd y gefnogaeth a ddarparwyd? Fel y nodir uchod, nid yw'r Swyddog Monitro na'i staff mewn sefyllfa i fedru ymchwilio i gwynion. Os yw'n cyfeirio at ddiffyg yn y cyngor a'r cymorth sydd wedi ei gynnig (gweler isod) yna mae angen esbonio ymhellach at bwy mae'r feirniadaeth yn cael ei anelu? Un Llais, yr Ombwdsman neu Gyngor Gwynedd.

Hyfforddiant ar y Cod Ymddygiad

(5, 6)

Mae cael darlun o'r hyn sydd ar gael i aelodau cynghorau cymuned ar y cod ymddygiad gan gyrff eraill fel Un Llais Cymru yn hanfodol o ystyried mai swyddogaeth a chyfrifoldeb statudol y Pwyllgor Safonau yw darparu neu drefnu darparu hyfforddiant o'r fath.

Mae profiad y clercod o amharodrwydd rhai aelodau i fynychu cyrsiau hyfforddiant yn adlewyrchu ein profiad o gynnal dros y blynyddoedd. Y bwriad yw edrych ar dulliau newydd rhithiol o gyflwyno hyfforddiant sy'n ei gwneud yn haws i aelodau fynychu. Mae hyn eto yn fater sydd dan ystyriaeth o ganlyniad i adroddiad Penn gydag adnoddau unwaith eto yn her.

Cyswllt rhwng y cyngor si'r a'r cynghorau cymuned

(10)

Nodir bod ansicrwydd a diffyg dealltwriaeth ynglŷn â chydberthynas rhwng y cyngor sir a'r cynghorau cymuned. Nid yw'n hollol glir os yw hyn yn uniongyrchol berthnasol i'r Cod Ymddygiad neu'n hytrach yn farn fwy cyffredinol.

Yn y bôn mae'r cynghorau cymuned yn gyrff sydd yn hollol annibynnol o'r cyngor sir. Mae hyn yn bwynt sylfaenol ynglŷn â'u llywodraethu. Tra ein bod yn cydnabod bod rôl y cleric yn medru bod yn un anodd ac unig, rhaid cofio nad chyfrifoldeb y cyngor sir yw darparu

cefnogaeth i glercod, heblaw mewn perthynas â swyddogaethau lle mae darpariaeth statudol benodol yn darparu hynny. Fodd bynnag, ac er gwaethaf hyn, darperir cyngor a chefnogaeth barod i glercod sydd am gael gair o gyngor neu gefnogaeth anffurfiol gyfreithiol beth bynnag y maes ac yn rheolaidd. Mae'r adborth yn awgrymu fod gwerthfawrogiad i hyn.

O safbwynt sefyllfa aelodau o'r cyngor cymuned sydd hefyd yn gynghorwyr, nid yw'n glir os oes awgrym bod aelodau yn defnyddio'u statws fel cynghorwyr sir mewn modd amhriodol neu eu bod yn cael trafferth gwahaniaethu rhwng y ddwy rôl? Os nad ydynt yn aelod yna maent yn bresennol ar wahoddiad y cyngor cymuned yn unig heb fwy o hawliau sylfaenol nag unrhyw aelod o'r cyhoedd o ran cymryd rhan. Y confensiwn serch hynny yw eu bod yn cael cyfrannu at y drafodaeth gan ddod a gwybodaeth a phersbectif fel aelod o'r cyngor sir. Ond mater i'r Cyngor unigol fyddai trefnu hyn gyda'r aelod lleol nid y Cyngor Sir. Gall aelodau sirol gyfrannu gwybodaeth a phersbectif gwerthfawr i drafodaethau'r cyngor cymuned ond os oes unrhyw oblygiadau o safbwynt y cod ymddygiad yna gellid ei gyfarch mewn hyfforddiant

Mae trefniadau cyswllt mewn lle rhwng adrannau'r Cyngor Sir a'r cynghorau mewn perthynas â meysydd penodol, gan gynnwys y fframwaith foesebol fel y nodir uchod. Os oes amheuaeth yna gall canolfan gyswllt y Cyngor, Glaw Gwynedd, roi clerc mewn cyswllt â'r adran berthnasol. Byddai gan gyflogi swyddog penodol i weithio fel pwynt cyswllt cyffredinol oblygiadau o safbwynt adnoddau ac yn fater corfforaethol i'r Cyngor